

I indledningen til kapitel 6 i bogen *Kampen om Mennesket* (red. Budtz Pedersen, Collin, Stjernfelt 2018) står der: »*Homo emotionalis* ... lægger hovedvægten på menneskets følelser og ser følelseslivet og oplevelsesverdenen som centralt i menneskets interaktion med sin omverden og rolle i samfundslivet.« (s. 199)

Har vi en fri vilje?

Spørgsmålet får kun etisk relevans såfremt subjektets vilje giver sig til kende for verdenen – altså i form af en handling. Endvidere synes spørgsmålet at indgå i megen juridiske tænkning i form af idéen om, at den frie vilje er en nødvendig forudsætning for, at subjektet kan stilles til ansvar for sine handlinger, idet der kobles fra 'en villet handling' til 'en gennemtænkt (dvs. en overlagt) handling'.

Følges denne tankegang konsekvent bliver konklusionen således, at ansvar ikke kan gøres gældende for såkaldte impulsive handlinger. Med impulsiv menes her, at subjektet har ladet sig lede af sine følelser frem for af sin fornuft.

Imidlertid tyder meget nyere hjerneforskning på, at denne opfattelse må revideres. I én af de små *Tænkepauser* (#35, *Hjernen*, 2015) fra Aarhus Universitet skriver hjerneforsker Leif Østergaard om Libets forsøg (s. 58):

Men da Libet analyserede sine resultater, kom han frem til en højst besynderlig konklusion: Hjernebarken var i færd med at planlægge fingerens bevægelse, *før* forsøgspersonerne – ifølge eget udsagn – besluttede sig for at bevæge den.

Hjerneforskere og filosoffer diskuterer stadig, hvordan man skal fortolke Libets resultater – og ikke mindst hvilke konsekvenser de har for vores selvopfattelse: *Hjernen træffer tilsyneladende beslutninger for os – men lader os forblive i den tro, at vi bestemmer.*

By Filip Lachowski (malczyk)

Så måske betyder følelserne mere for vores handlinger, end vi umiddelbart tror – og måske umiddelbart bryder os om at tænke på. Dog er det muligvis ikke så ringe endda, for det kan tænkes, at det faktisk er en evolutionær fordel. Se blot på billedet til højre. Hvis de to bukke på forhånd havde tænkt: »Hmm, er det nu også klogt med fuld kraft at løbe panden mod min makker? Lad os hellere sætte os ned og forhandle om, hvem der skal bedække hvilke hunner«, så kom der nok rod i mekanismen for videreførelse af den bedste gener.

Ganske vidst er menneskeheden (for det meste) kommet videre end til fysisk at kæmpe for retten til at forplante sig, men mon ikke mange personligt har erfaret, at når vi tager chancer, så lytter vi til følelserne, mens det er fornuften, der holder os tilbage.

Vi gør jo dét, vi vil

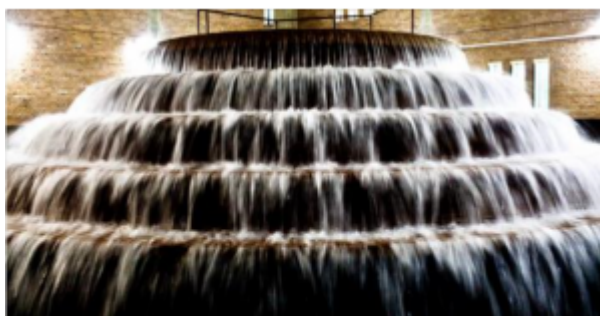

Stimuli-bombardement

Som biologisk organisme søger vi mod *homøostase*, altså mod indre organisk og psykisk ligevægt. I vores krop findes en række organer og kirtler, der helt uden indgreb fra bevidstheden sørger for en nogenlunde konstant kropstemperatur, salt-, sukker- og hormonbalance og meget mere. Men hertil kommer, at hjernen ustandseligt bombarderes med stimuli fra kroppen og fra omgivelserne. Disse stimuli er signaler om ubalancer, der kun kan rettes op gennem interaktion med den ydre omverden, og når vi *føler* sådan en ubalance, så *handler* vi! Helt elementær er sultfølelsen, der igangsætter søgen efter føde.

Et interessant paradoks ved den frie vilje. *Dét vi vil, er jo at ophæve ubalancerne, men ubalancerne har vi ikke selv villet.* På den anden side er vi principielt fri i valget af de *handlemuligheder*, situationen i praksis åbner mulighed for.

Men er valget af handlemulighed så et fornuftsvalg eller et følelsesvalg? Filosoferne står nærmest i kø for at opfordre os til at bruge fornuften, tænk blot på Aristoteles' dydsetik eller Kants berømte skrift "*Hvad er oplysning*". Det er da også utvivlsomt rigtigt, at de fleste mennesker har en veludviklet evne til at udtænke strategiske planer, der indebærer umiddelbar behovsudsættelse for at opnå et højere langsigtet mål, i praksis er det imidlertid ikke så tit, vi benytter os af den evne. Hvis vi gjorde, ville der eksempelvis næppe være så tæt myldertidstrafik på motorvejene.

Forurening fra pesticider gør det nødvendigt at rense drikkevand

I stadig flere vandboringer bliver der fundet rester af pesticider, som ligger over det tilladte i drikkevand.

NYHEDER.TV2.DK

En case

I de allerfleste tilfælde, vinder den umiddelbare, den lette, den magelige løsning imidlertid over det langsigtede fornuftige.

Når ukrudtet begynder at myldre op står alle haveejere med valget mellem den daglige tur rundt med lugejernet, eller et hurtigt smut ned i havecenteret efter kemisk ukrudtmiddel. Den første løsning giver både motion og personlig tilfredsstillelse ved at have udrettet noget med sine hænder, men samtidig kommer man ikke udenom, at det er hårdt fysisk arbejde, ryg og skuldre bliver ømme og (Gud forbyde det) man får snavsede fingre. Den anden løsning kan klares i et snuptag, og »Herregud, de par deciliter Roundup betyder jo ingenting i det store kredsløb, og i øvrigt er der kick-off i superligafinalen om et øjeblik.«

Der er masser af lignende cases. Fordi *homo emotionalis* er så påtrængende, tager det i nu 6 dage at få leveret et brev, samtidig med at frimærker og posthuse er blevet historiske levn fra en svunden tid.

For det er jo så meget nemmere med e-post og SMS. Ja, det er det, men det har en pris, og det er ikke fordi vi er uvidende om den: Grunden til, at Søren Kierkegaard stadig kan være genstand for berigende forskning skyldes jo, at hans dagbøger og korrespondance er

bevaret for eftertiden. Men jeg har hørt flere historisk interesserede være bekymret for, at vores digitale tidsalder kan ende med at blive historieløs, for mange kilder er kun en strømafbrydelse fra at forsvinde for evigt. Uden at jeg i øvrigt skal sammenligne mig med Søren Kierkegaard, er det da lidt deprimerende at tænke på, at disse linjer kun eksisterer så længe, jeg betaler abonnementet for mit web-hotel.

Den ubekvemme sandhed

Når vi ser os omkring, skal vi være ualmindelig tungnemme for ikke at bemærke *homo emotionalis'* massive tilstedeværelse. Demagogen glæder sig, for menneskedybet er et følelsesmæssigt hav (se bare på skandalen omkring Facebook og Cambridge Analytica), men lige præcis derfor problematiseres hele det ideologiske fundament for demokratiet, for det forudsætter jo netop politisk ledelse gennem velovervejede fornuftige beslutninger. I dette krydsfelt står en menneskehed overfor nogle globale udfordringer med klima, forurening og et forældet finansielt system, der nok kun lader sig løse gennem en fælles koordineret indsats, og som vi har set, er *homo emotionalis* vældig dårlig til netop dét.